

tre del Montseny, un tercer de Viladrau; també n'hi ha un procedent de l'Hospital de Benasque, localitat que pot considerar-se com catalana.

La col·lecció coleopterològica de EDMUND REITTER.—El Sr. CODINA ens innova que la esmentada col·lecció coleopterològica on es troben molts tipus de formes noves catalanes descrites per aquell eminent coleopteròleg fou entregada ja en vida seva i conservada actualment a Budapest en el Museu Nacional Hongarés.

TREBALLS ORIGINALS: Dr. Carlos PAU: Las herborizaciones del Sr. Gros por la región almeriense.—Jacinte ELIAS Excursió geològica a Olesa i Esparraguera.—Dr. J. R. BATALLER, A. CODINA: Notes bibliogràfiques.

Agotats els assumptes de què tractar el President aixecà la sessió a les 20'30.

Alguns Lepidòpters remarcables de l'Occident de Catalunya.

per

I. DE SAGARRA

La regió que hem començat a explorar correspon a la part baixa de Lleida. Aquesta província ha estat estudiada detingudament en sa fauna malacològica i suara, amb la publicació de la malacologia de les valls pirenenques (1) pels especialistes A. BOFILL, F. HAAS i J. B. d'AGUILAR-AMAT, mercès al criteri modern d'aquesta obra monumental i disposant sos autors d'una riquesa de material d'estudi, han posat de manifest les diverses regions naturals lleidatanes, caracteritzades per ses faunules corresponents. Regió pirenenca; regió dels congostos; regió monsiciana i plans de Lleida.

(1) A. BOFILL i F. HAAS.—*Estudi sobre la malacologia de les valls pirenenques*, part II, *Vall del Noguera Ribagorçana*. Treb. Mus. Cièn. Nat. de Barcelona, Barcelona 1920.

A. BOFILL i F. HAAS.—Id., id., part III, *Vall del Noguera Pallaresa*.—Treb. Mus. Cièn. Nat. de Barcelona, Barcelona 1920.

A. BOFILL i F. HAAS.—Id., id., part IV, *Vall del Segre i Andorra*.—Treb. Mus. Cièn. Nat. de Barcelona, Barcelona 1920.

Els plans de Lleida s'extenen pel nord fins on comença la regió dels congostos. Al Ribagorzana en entrar al congost de Pinyana, i al Pallaresa en són aiguabarreig amb el Segre, on s'obre la plana que segueix per Artesa i Pons, fins a la conca del Llobregós; cap a llevant i mitjorn, la plana s'aixeca fins arribar a la carena interior de Catalunya, que fa precisament partió d'aigües del Segre, des de la part més enlairada de la Segarra fins a les Garrigues d'aprop de l'Ebre.

Les localitats que hem començat a estudiar estan disperses a l'entorn de Tàrraga i Cervera: Barbèns, Claravalls, Sta. Maria de Montmagastrell, Tornabous, St. Pere dels Arquells, Anglesola i Rubinat.

Trobant-nos tot just al principi de la tasca projectada, si bé tenim ja una quantitat de material considerable, donarem a conèixer en la present nota algunes de les formes més interessants que són guardades en la col·lecció entomològica del Museu de Ciències Naturals de Barcelona. Fem constar en aquest lloc, que bon nombre d'exemplars foren recollits per les Srtes. Agna Foix i Pepeta MATA, auxiliars del Museu, en les èpoques de vacances. Ens h'ajudat poderosament D. Mari AMIGÓ, Director de la Central elèctrica de Tàrraga, procurant-nos quasi la totalitat dels Lepidòpters que posseïx el Museu, de Anglesola i de Barbèns. Mercès doncs per la feina feta i pels bons propòsits de continuar aquesta tasca tan profitosa.

***Arsilonche albovenosa* Goeze**

1 ♂, Canal d'Urgell, 4.IX.1919.—P. Mata leg.

No citada a Catalunya ni a la resta d'Espanya. Espècie pròpia de les terres pantanoses del centre i nord d'Europa.

***Euxoa boetica* Boisduval**

1 ♂, Anglesola, estepa, 15.IX a 15.X.1921.—M. Amigó leg.

Es aquest, l'únic exemplar que hem rebut dels nostres recol·lectors. Fou tramès amb les darreres recol·leccions de tardor que finiren a mitjans d'octubre. Sortosament és un individu en bastant bon estat de conservació i ens ha sigut possible fer son estudi detingudament. Per l'aspecte general ens recordà als gèneres *Derthisa* o *Cladocerosis*, amb una marcada sedositat en ses ales i molta amplitud de les franges marginals. Guiats per la iconografia, vegérem en les làmines de SPULER, entre les agrupacions esmentades, la representació de *Cladocera boetica* B. (♀), que és precisament l'imatge que hem trobat més semblant a l'exemplar del Museu, després de consultar tota la iconografia que ens ha sigut possible.

Entrant en l'estudi morfològic, comprovarem el fet de que actualment *boetica* hagi estat incorporada entre les *Eu. roa*. L'exemplar que ens ocupa està mancat de les dugues ungles de les tibies anteriors que mostra el gènere afí *Cladocerostis*, porta ben visible l'eminència cònic-truncada en forma d'embut en la regió frontal i és, precisament, un dels caràcters principals del gènere que mostren ben francament les espècies més caracteritzades. Per l'ample bipectinació de les antenes, en tota sa llargària, devem col·locar-lo en la primera secció (*Agronoma*), d'aquest grup tan complex. Aquesta característica dels mascles, s'exten a no gaires espècies; així doncs, la secció es compon d'unes deu ben conegudes (1). La clau dicotòmica corresponent que dóna HAMPSON (2) ens porta altra vegada a la espècie *boetica* B.. Seguidament afegeix la diagnosi, que després de llegida i comprovats positivament els caràcters amb l'exemplar al davant, quedarem convençuts de què aquell conjunt de dades no retraten la *fesomia* de la espècie, tot precisant llurs caràcters. L'explicació del fet ens la dóna el mateix HAMPSON, perquè, en finalitzant diu, que aquesta *Eu. roa* li és desconeguda en natura. Com a pàtria dóna Espanya, costes del S. W.

Amb el desig de conèixer la descripció original hem recorregut als «*Icones Historique des Lépidoptères d'Europe nouveaux ou peu connus*» publicats pel Dr. BOISDUVAL, i sols poguérem fer-nos càrreg de la figura princeps, n.º 6 de la làmina 74, perquè el text corresponent, d'aquesta obra famosa, arriba fins a la làmina 70 de les 84 que es publicaren. La figura en qüestió, adoleix de l'estilització pròpia d'aquella època. Representa un mascle; la taca orbicular, la línia subterminal de les ales anteriors i la coloració de les posteriors són ben encertades; en canvi, pertorba el concepte de la espècie, l'interpretació de la taca reniforme i la coloració de les ales anteriors.

Com la espècie és coneguda fins ara de la fauna andalussa exclusiva-

(1) La *Eu. roa dirempta* Staudinger, espècie problemàtica, pertany a la mateixa Secció. HAMPSON la col·loca entre la llista de les «espècies que no li ha estat possible reconèixer les» sens dubte perquè el mateix STAUDINGER en el Catàleg dels Lepidòpters de la fauna paleàrtica, publicat en 1901, la posa com a dubtosa, perquè l'únic exemplar conegut era deteriorat i sospita que es tracta d'una var. o ab. de la *Eu. roa crassa* Hb.. WARREN (en SEITZ, li dóna beligerància específica, per qual causa hem consultat la descripció original en «*Diagnosen nebst kurzen Beschreibungen neuer andalusischen Lepidopteren*» del Dr. O. STAUDINGER, publicades en el «*Entomologische Zeitung*» de Stettin, p. 212, 1859. El text revela algun caràcter molt particular de la nostra *Eu. roa boetica*, com: «...Sehr auffallend ist aber eine dritte rundliche Makel, die dicht vor der Nierenmakel steht...» Es tracta d'una femella de *boetica* B. amb coloració grisa com l'exemplar de la col·lecció OBERTHUR que iconografia (ULOT?)

(2) HAMPSON.—*Catalogue of the Noctuidae in the collection of the British Museum*, vol. IV, London, 1903.

ment hem consultat el catàleg de RIBBE (1) éssent aquest autor, entomòleg competent i un dels que coneixen millor la fauna bètica. Les dades que transcrivim corroboren que aquesta *Eu.xoa* és una de les espècies menys conegudes de la fauna ibèrica. Diu així: «RAMBUR dóna per pàtria d'aquesta espècie Andalusia. Es molt probable que hagi estat cassada prop de Càdiz i Chiclana. Per totes les dades que he pogut recollir resulta que aquesta espècie no ha estat retrobada en els anys de les darreres dezenes. Les representacions de RAMBUR i de SELTZ, l. c. lám. 5. c., són molt diferents. Jo no puc apreciar quina de les dugues és la justa perquè *boetica* m'és desconeguda en natura.»

SPULER en sa obra clàssica (2) diu també que li és desconeguda. Per últim, hem recorregut a les dugues publicacions més recents, iconogràfica l'una, «*Noctuelles et Géomètres d'Europe*» de CULOT, trobant-hi en la làmina 31, fig. 7 (del primer volum) la representació d'una famella, que diu és còpia d'un exemplar existent en la col·lecció OBERTHÜR, i hem de confessar que és una figura més, a afegir a la llista de les mencionades; que tampoc s'assembla a cap d'elles, i que és el primer cas que consultem aquest monument iconogràfic i ens quedem amb el dubte com abans.

L'altra publicació de caràcter geogràfic, és el treball presentat pel P. Ambrós FERNÁNDEZ, al Congrés tingut a Bilbao per la *Asociación Española para el progreso de las Ciencias*. De l'*Eu.xoa boetica* com de gran nombre d'espècies que l'autor no ha cassat, transcriu solament les dades de dispersió ja conegudes.

Resumint els fets que deixem ja consignats podem concretar els següents extrems:

—La col·lecció entomològica del Museu de Ciències Naturals, posseeix una *Eu.xoa* que pels caràcters que manifesta devem referir-la (entre les conegudes) a la *Eu.xoa boetica* de BOISDUVAL.

—Aquesta espècie és una de les més rares i de dispersió (coneguda) més limitada: Litoral del S. W. d'Andalusia.

—Cal precisar (per la comparació amb exemplars típics i del mateix sexe) si la forma de la estepa lleidatana correspon al tipus de BOISDUVAL, en quin cas, *boetica* tindrà una ària de dispersió molt més extensa (terres de vegetació alfofila?), o bé, si la colònia catalana s'ha modificat sensiblement, produint una rassa local.

Scotogramma dianthi Tauscher

1 ♂, Canal d'Urgell.—P. Mata.

(1) CARL RIBBE.—*Beitrage zur einen Lepidopteren-Fauna von Andalusien, Macrolepidopteren*. — Publicat en *Deutsche Entomologische Zeitschrift «Iris»*, vol. XXIII. Dresden, 1909-12.

(2) SPULER.—*Die Schmetterlinge Europas*.—Vol. I, pàg. 187. Stuttgart, 1908.

Nova per a la fauna ibèrica. Tenint en compte que aquesta espècie sols era coneguda d'Hongria i mig dia de Rússia (a Europa) i que després s'exten per gran part de l'occident d'Assia, Assia Menor, Armènia, Turquestà, és de molta importància confirmar sa presència a Catalunya. Ve a augmentar el nombre dels exemplars que provenen una certa afinitat faunística als dos extrems de la conca del mediterrani.

Derthisa hispana Rambur (non Bdv.)

- 1 ♂, Anglesola, IX.1920.—P. Mata leg.
 3 ♂♂, Tàrrega, IX.1920.—P. Mata leg.
 2 ♂♂, Anglesola, estepa, 15.IX a 15.X. — M. Amigó leg.
 9 ♂♂, 3 ♀♀, Barbès, 15.IX a 15.X.1921.—M. Amigó leg.

Derthisa hispana gruneri Boisduval

- 1 ♂, Anglesola, 19.IX.1920.—P. Mata leg.
 1 ♀, » 15.IX a 15.X.1921.—M. Amigó leg.
 4 ♂♂, 2 ♀♀, Barbès, 15.IX. a 15.X.1921.—M. Amigó leg.

Derthisa hispana osseata Oberthür

- 1 ♂, Barbès, 15.IX. a 15.X.1921.—M. Amigó leg.

Derthisa hispana cinerascens Oberthür

- 1 ♂, Barbès, 15.IX. a 15.X.1921.—M. Amigó leg.

Tot el material recollit fins ara (28 exemplars) aferma el criteri de separar específicament a la *Derthisa hispana* Rambur, de la *Derthisa trimacula* Schiff. (1) La primera és coneguda avui, solament d'Argèlia, Espanya, Cannes i Sicília. A n'aquesta unitat específica pertanyen les formes esmentades, més l'ab. *rubrescens* Obth. que encara no hem observat. El tipus de *osseata* Obth. prové de Burgos. La causa de que aquestes dugues espècies restin confoses devem atribuir-la a que, en tractant de *hispana*, molts especialistes (2) confonen la *hispana* de Bdv. (1 cones,

(1) Els partidaris de la denominació *trimacula* de Schiff. accepten com a forma rogenca d'aquesta espècie a la figura segona (de totalitat rogenca) que donà ESPER sots la denominació *glauca*. En canvi, els qui opinen que la diagnosi de SCHIFFERMILLER és deficient, adopten per tipus la denominació *glauca* (referint-se a la primera de les figures d'ESPER, de tonalitat grisa) considerant a la segona com una varietat de coloració.

(2) STAUDINGER: *Catalog der Lepidopteren des Palaearctischen Faunengebietes*. Berlin, 1901.

HAMPSON: *Catalogue of the Lepidoptera Phalaenae in the British Museum* vol. VI. London 1906.

WARREN: in SEITZ: *Fauna palearctica* vol. III p. 119. Stuttgart 1910.

FERNÁNDEZ: *Cat. de los Macro. Heter. de España*, p. 120. Madrid 1920.

lam. 72, fig. 4 i 5) que és una forma de *trimacula* Schiff., amb *hispana* Rbr. (Ann. Soc. Entom. Fr., 1848, p. 66; i posteriorment en Cat. Syst. And., lám. VI fig. 4), que tots els fets vénen a corroborar que és una bona unitat específica. Es més fàcil l'equívoc perquè ambdues espècies tenen algunes formes paral·leles. Així *glaucina* Esp. de *trimacula* Schiff. correspon a la *rubrescens* Obth. de *hispana* Rbr.

Rhodometra anthophilaria consecraria Rambur

1 ♀, Anglesola, 20.VII a 31.VIII.1921.—M. Amigó leg.

A l'entorn de *Anthophilaria* s'agrupen un nombre regular de formes, la valor individual de les quals no és encara ben esclarida. L'exemplar que coneixem d'Anglesola, devem referir-lo a *consecraria* Rbr., l'única forma occidental. Es una aparició digna de remarcar, perquè des d'els temps de RAMBUR ensà no sabem altra cita en la península Ibèrica que la de WALKER que en cassà un exemplar en la mateixa ciutat de Gibraltar. L'aria de dispersió coneguda és molt semblant a l'espècie que segueix: Nord d'Àfrica, Andalusia, Lleida i Còrsega.

Boarmia bastelicaria fortunaria Vázquez

1 ♂, Anglesola, 19.IX.20.—P. Mata leg.

5 ♀♀, Anglesola, estepa, 15.IX a 15.X.21.—M. Amigó leg.

1 ♀, Barbès, 15.X.1921.—M. Amigó leg.

Heu's aquí una nova revelació de la estepa catalana. La *bastelicaria* fou considerada com una de tantes formes insulars des de que BELLIER, la donà a conèixer per uns exemplars cassats a Bastelica, al cor de l'illa de Còrsega fins que l'entomòleg espanyol En Aurelià VÁZQUEZ, publicà una forma continental, basant-se amb un exemplar únic cassat al mes d'abril a Fontuna (Murcia) (1).

L'exemplar en qüestió passà a la col. de Mr. Ch. OBERTHÜR i no fa gaire temps ha sigut reproduït per CULOT l. c., vol. IV lám. 55, fig. 1115, és del tot semblant amb els exemplars que tenim al Museu de Ciències Naturals.

Ja BELLIER (2) en la descripció del tipus fa remarcar l'importància de

(1) A. VÁZQUEZ.—*Nuevos Lepidópteros de España*, Bol. Soc. Esp. Hist. Nat., pág. 116. Madrid 1905. Anteriorment STAUDINGER, *Cat. cit.*, pág. 339, n.º 3866 que correspon a *bastelicaria* cita en forma dubitativa la presència a Andalusia d'una var. o esp. div., que no ha sigut comprovada encara.

(2) BELLIER.—*Lépidoptères Nouveaux et chenille observés en Corse*.—Ann. Soc. Ent. Fr., p. 380. París, 1862.

la forma de les ales posteriors i sobretot dels palps, molt proeminents, caràcters que creia suficients per a crear un nou gènere, cosa que refusà a fer, atès el nombre de gèneres que aparegueren en sa època i que ell en lloc d'augmentar-lo, deia, hauria volgut reduir de bon troç. Actualment existeix també perturbació deguda a causes contràries. Una d'elles originada pel nombre d'espècies noves que han estat descobertes en els anys darrers i que s'han incorporat en gèneres ja rics i complexos, com succeeix en les *Boarmia* fins al punt, que repassant l'ordenació adoptada en tractats sistemàtics hom no pot distingir aquelles afinitats que relliguen a les espècies, ni fer-se càrrec de la valor indiscutible de certs caràcters morfològics avui menyspreuats.

Quan arribi l'hora de destriar alguns *agrupaments* complexos en *seccions* més naturals, l'espècie que tractem ocuparà un lloc ben definit.

Respecte a l'època d'aparició, els exemplars de *BELLIER*, foren recollits en juliol. La femella de *fortunaria* fou cassada a Fortuna (Múrcia) pel abril. Els exemplars de la estepa de Lleida demostren doncs, que l'espècie té almenys una segona generació.

Gnophos stevenaria Boisduval

1 ♀, Anglesola, 20.VII a 31.VIII.1921.—M. Amigó leg.

Espècie pròpia de l'orient d'Europa, Síria i Transcaucàsia. La citarem per primera vegada de l'occident, en l'any 1918 (1) en que rebérem alguns lepidòpters de Veruela, comunicats pel P. BAGUÑA S. J. Posteriorment el Dr. WEISS la menciona de Boltaña (2) on l'ha cassat el notari Sr. Edo. Ara, en parlant novament de *stevenaria*, podem presentar-la com espècie catalana, arribant-nos pel occident.

Parraga fasciolaria Hufnagel.

1 ♂, Tàrraga, 19.VII.1917.—A. Foix. leg.

1 ♂, Barbès, 20.VII a 30.VIII.21.—M. Amigó leg.

Fasciolaria té l'ària de dispersió molt estesa però, concretant a la península Ibèrica, és citada d'Andalusia, Múrcia i Aragó. Nova per a Catalunya.

(1) SAGARRA (I.),—L'*Gnophos Stevenaria* B. de la Eur. pa oriental, integrant de la fauna espanyola, Butll. Inst. Cat. Hist. Nat., octubre 1918, p. 149-50.

(2) A. WEISS,—*Contribució al conèximent de la fauna lepidopterològica d'Aragó*, Treb. Mus. Cien. Nat. de Barcelona. 1920.

Per a acusar més l'influència estepària en la encontrada, esmentarem haver rebut entre els darrers lepidòpters, un exemplar de la *Cicindela melancholica* (1) nova per a Catalunya, però coneguda ja de prop de Saragossa, de València i Andalusia, i d'altre banda, de Síria i occident d'Assia.

Deixem consignat doncs el primer pas en la penetració als plans de Lleida, i confiem tenir ocasió de comunicar altres revelacions i de fer una exposició més precisa dels components que caracteritzen sa fauna lepidopterològica.

Laboratori d'Entomologia del Museu de Ciències Naturals 2.I.1922.

Las herborizaciones del Sr. GROS por la región almeriense

por

C. PAU

De cuatrocientos a quinientos números hemos recibido para nuestra *Tercera contribución a la flora de Granada*. Vemos formas muy curiosas e interesantes para la flora general de la Península, y que solamente aquí se encuentran. La flora almeriense contiene especies de Túnez: se puede decir que es más "argelina"; en cambio la Bética es más "oranesa". Se pueden establecer dos regiones diversas en la Península, que incluyéndolas en las semejantes de África se pudieran agrupar en una tunecina, argelina y almeriense, y en otra oranesa, marroquí y bética. Portugal es más afín a la oceánica de Marruecos.

Estas dos floras suponen regiones separadas y caminos de dispersión apartados. Las tierras, durante la invasión de las especies características de ambas regiones, debieron levantar o contener barreras infranqueables para las colonias emigrantes. El suelo no debió ser uniforme ni quizás unido. El cantón botánico, murciano-almeriense, demuestra, que unido al africano, gozó de una evidente independencia aparte de la bética.

---

(1) La classificació d'aquest coleòpter així com les dades geogràfiques que consignem són degudes a l'entomòleg En Ascenci CODINA, Regent de la Secció Entomològica al Museu.